

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת תזריע

פרשת תזריע חושפת לפנינו הבטה אחרת על מה שנראה כביכול המשך המין האנושי, לידת האדם שאין להביט עליה ח"ו, הבטה של תהליך פיזיולוגי, כביכול הטבע פועל פעולתו, המשך קיומו. הפרשה באה להורות שיש לראות הכל דרך משקפת המבחנה של התורה הקדושה.

"אישה כי תזריע וילדה זכר... וביום השמיני ימול בשר ערלתו". מה עניין מילה שנעתקה ממקורה בספר בראשית לכאן? הקשר בינה לבין אישה כי תזריע? תשובה: שני עניינים כרוכים ומעורים זה בזה. אף שלכאורה נראה שאין שייכות, הנה מתוך זיקתם ושוויונם - למדים עומק וכוונות הקדושה בלידת האדם בישראל. שתיהן נוגעות במקור לידתו ויצירתו וחיותו של העובר. המילה היא איבר הקדושה המעולה שבאדם ובו מתקיימת המצווה ההופכת אותו מערל [האסור במצוות מסוימות], ליהודי. ובאישה מקור דמיה, הוא מעיין הקדושה שחומרת דיניו דיני נידה בכרת. דווקא בשני איברים אלה שייך דם, דם מילה ודם נידה, שהחטא בשניהם בכרת, ח"ו הפסק חיותו של היהודי, כאן מקור הקדושה וכאן ח"ו מקור הטומאה, הכל מותנה בכוונה.

דווקא במה שקשורה ההשתוקקות וקרבת המינים, במה שכרוכה יצירת הוולד, באה מצוות החיבור וכנגדה מצוות הפרישה והפירוד, [לפי גדרי התורה]. חיבור ופירוד בשתי מצוות שנכרכו בפתח פרשתנו. הפרשה היא מפתח להבדלת ישראל מא"ע. אחר שהתורה הפרידה והבדילה אותנו מאוה"ע בדרך החיים הגשמיים במאכלות אסורות, מבדילה בדרך היצירה, דווקא במה שמחבר את בני האדם. המקור המחבר בין בני אדם הוא המקור המפריד בין ישראל לגויים. קרבת המינים וההשתוקקות הטבעית הטמונה בנימי הדעת והרגש והנפש, דווקא בהם נבדלים ישראל. מה ששימר את ישראל בכל הדורות מעולם הם מצוות ההבדלה הללו, קדושת דמים וקדושת מילה. על כן לא יכופר ולא יטוהר מי שבא על בת נכר וטימא את המילה אין לו תקנה לעולם (הזוהר הקדוש), טימא מילתו וספק אם התשובה מועילה לו, רק מיתתו כפרתו. וכן אישה שנבעלה לגוי נפסלת לעולם לכהונה מדין זונה (הלכה ערוכה בשו"ע). כל חיבור שאינו במסלול הקדושה יולד פגם במוליד ופגם בנולד.

סמיכות הפרשיות נלמדת פשוט מן המדרש לאמר: ד"א, אשה כי תזריע מה כתיב למעלה מן הענין והתקדשתם והייתם קדושים, לאחר שהזהיר הקב"ה את ישראל להיות קדושים והבדילם מן הטמאות משקוצי חיה ועוף ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל, נתן להם מצות טהרת גוף, ולפי שיש בזכר מצות המילה, הקדים הזכר לנקבה. לכך נאמר אשה כי תזריע וילדה זכר.

במדרש תנחומא למדנו עד היכן המציאות וההרגל משכיחים את ההתבוננות בניסי ה' יתברך עם עולמו. "אשה כי תזריע", אמר ר' אייבו מעשה נסים הקב"ה עושה עם האיש הזה, אדם שהוא נתון בקמון יום אחד, אין נפשו מפרכסת עליו, אבל התינוק הוא נתון במעי אמו תשעה חדשים והקב"ה משמרו, רבותינו אמרו מעשה נסים הקב"ה עשה עם האדם הזה: האדם שהוא נתון באמבטי יום אחד נפשו מקנטת עליו, והתינוק נתון במעי אמו ט' חדשים ואין נפשו קניטה עליו, אמר איוב "אשא דעי למרחוק", והיה איוב רואה בני אדם אשה יולדת איש, והספינה שטה בתוך

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

המים אצבע על אצבע, ותמה על הדברים האלו, ואומר: **"אשא דעי למרחוק"**, לכך כתיב **"אשה כי תזריע"**.

כיוצא בו: **אשה כי תזריע** וילדה זכר הוי אומר: **אין צור כאלהינו**, ב"ו צר צורה אבל צורתו אינה עושה צורה. הקב"ה אינו כן, אלא צר צורה וצורתו עושה צורה, שהוא צר את האשה והאשה יולדת ועושה צורה כיוצא בה. ועוד א"ר מאיר: **מעשה נסים הקב"ה עושה עם התינוק הזה**, כיצד? עד שלא תלד האשה מושכת דמים, משילדה - הדמים מסתלקין לשדים ונעשה חלב, והתינוק יונק מהן. אמר ר' אבא בר כהנא: **מעשה נסים הקב"ה עושה עם התינוק הזה**, כיצד? הפונדיה (כיס), שהיא מליאה ופיה למטה המעות מתפזרין, אבל האשה הזו פונדיה שלה למטה, והולד נשמר. ד"א להבדיל, האשה הזו מהלכת זקופה והולד בתוך מעיה ודדיה שמניקה בהן למעלה כנגד ליבה, והקב"ה משמרו לעובר. אבל הבהמה הזו מהלכת והולד רבוץ בתוך מעיה, ועטיניה כנגד בית הרעי.

למחנכים: פרשתנו היא דרך החינוך לתיקון המידות, דרך השכל לאדם להביט על עצמו לפי מיעוט ערכו וקוצר ידו להשיג אפ"ל אופן יצירתו ומגבלותיו. דכת': **"אשה כי תזריע"**, זש"ה **"אדם ילוד אשה קצר ימים ושבע רוגז"** אדם רואה עמוד נאה ואומר: מה נאה עמוד זה ומה משובח, וחברו אומר לו: על העמוד אתה תמוה?! אילו ראית המחצב שנחצבת ממנו היאך היית תמוה. ואם ראה אדם נאה ומשובח וקווצותיו תלתלים, הוא משבח, וחברו אומר לו לזה אתה משבח? אילו ראית מאיזו טומאה וסירות יצא, לא היית יכול להסתכל בו. נמצא האבן והעץ יפין מן האדם. שכן עקביא בן מהללאל אומר: הסתכל בשלשה דברים וכו' דע מאין באת וכו'. מעשה בטורנוסרופוס שהיה מבקש לשלוט בר' עקיבא (כשהיה אסור בבית האסורין), ולא היה מוצא עלילה היאך לשלוט בו. אמרה לו אשתו [לקיסר] **הריני עושה עלילה היאך תשלוט בו**. עמדה וקישטה עצמה ועמדה על פתח בית מדרשו, כיון שראה אותה ר"ע מיד רקק בארץ, כעסה ואמרה לו: **"אתה הוא גדולן של יהודים ואתה רוקק בצלם האל"**? א"ל: אף אני לא רקקתי אלא אמרתי **כל הנוי הזה בידו ואת מכעסת אותו**, [יפייך מידו יתברך ואת באה להכשיל בדבר עברה?]. כיון ששמעה כך נפלה על רגליו, א"ל: איני זזה מכאן עד שתגירני. עמדה ופירשה בספינה והלכה למקום אחר.

רבנו בחיי כדרכו, ופעמים בעקבות רבו הרמב"ן, הפליג מפסוק פתיחת פרשתנו להבנות עמוקות נוספות לאמר: (במד"ר י"ד), **"אשה כי תזריע"**, ההוא דכתביב: **"אחור וקדם צרתני"**, אחור הוא היום האחרון, וקדם הוא יום הראשון, שנשמת האדם קדמה ושמורה לפני בריאת העולם. ונשמה זו היא שתתייצב ביום אחרון. והכל מקופל עוד בהיותו בשלייתו במעי אמו. ועוד לבאר, כאלו אמר ראשון ואחרון צרתני, ראשון במעלה ואחרון בבריאה. ותיכף שבראו **מסר בידו מצות עשה ומצות לא תעשה**. רוצה לומר: למדו התורה שתהא שמורה בדמו, וכל ששעליו לעשות בשליחותו בזה העולם, לחשוף אותה מעמקי כליותיו ולעשותה תורה הנותנת לו חיים.

"אשה הכי תזריע", שם במקורה במעיה של האישה מתחילה ההתרחשות העולמית, לכן נחוצה הקדושה והטהרה. דברי המדרש, **"אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפך"**. שתי מדרגות, אחור זה הגוף שנברא אחור למעשה בראשית, שכל פרט שכבר נברא במעשה בראשית נתן מכוחו באדם. כי

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

האדם עולם קטן. קדם היא הנשמה, דכתי' קודם מעשה בראשית, "ורוח אלוהים מרחפת", זו רוחו של אדם הראשון, [גרסא אחרת זו רוחו של משיח]. כיצד יתקיימו שתי ההפכיות הללו? אחר וקדם, הגוף והנשמה, האחר והקדם? מתקיים בהמשך הפסוק: "ותשת עלי כפך". ידו יתברך, מחזיקה שני ההפכים האלה. ואולי להעמיק מעט, "אחור וקדם צרתני", בהיותי במעי אמי היו צרורות כדברי המדרש, כל הנשמות "זר דמשיחה" כתר של משיח עם כל הנשמות שהיו שעתידות לבוא. היינו בפוטנציאל מכל יחיד מזרעו יכול להיוולד ולהיברא עולם שלם. מיד בא המשך הכתוב, "ותשת עלי כפך" אחר החטא, הונמכה קומתו של אדם, כביכול יד ה' הנמיכה קומה שנתאוות חטא, "ותשת עלי כפך".

בפרשה זו גם נתחדשה תורת תיקונו של האדם, אחור וקדם, נשמה וגוף. כיצד יכול לתקן הגוף ולהעלותו מדרגה של קדושה? ע"י שביום השמיני ימול בשר ערלתו. הערלה פירוש, סתום, אטום, חתום. העורלה מכסה את כוחות הנשמה כוחות הקדושה. [ערל אסור בקדשים, בפסח], המילה מסירה את האטימות והכיסוי ואז נגלה אור הנשמה בזיווה. הערלה היא מחסום לקדושה. [במידה ידועה הערלה חרפה היא לנו]. הלידה מביאה טומאה לאימו שבעה ימים, אך ביום מילתו ביום השמיני היא נטהרת ובזמן המקדש אפילו מותרת לבעלה לחיבור ולבניין חדש.

עוד יש להוסיף דברי מד"ר: "אחור וקדם צרתני" במי הכתוב מדבר? באדם הראשון. אמר רבי יוחנן כתיב בו באדם הראשון שתי יצירות שני יוד"ן שנאמר: "ויצר ה' אלהים את האדם". יצירה אחת בעולם הזה ויצירה אחת לעולם הבא. אבל הבהמה והחיה והעוף יצירה אחת, כתיב בהן ביו"ד אחת, ויצר ה' אלהים מן האדמה" וגו'. מה משמעות וייצר שני יוד"ן? שני יצרים מתקוטטים בתוכו. משעה שנער ממעי אימו מתחילה הקטטה. אלא שהמתינו לו עד שתהיה בו דעת כדי שישא בחטאו. אם משמרת אימו טהרה ממקור דמיה ומשמר אביו טוהרת המילה, כי אז מגביר נטיית הטוב על וייצר, יצר הרע. כי אפילו מה שאין הפה יכול לומר, בשעת הזיווג, אם הכל נעשה בטהרה וקדושה, כי אז יוצא מלובן ולא מתערבין בו קלקולי בן הנידה ח"ו, (מה שגמרא כותבת אסנ"ת משגע"ח, יוצאים ילדים בני אנוסה, בני נידה, בני תמורה, בני שנואה, בני גרושת הלב וכו'), חיי אישות אינם חיי הפקר. "אישה כי תזריע" הכל צריך להיות אפוף קדושה. פגם במחשבה מוליד פגם פיזי בנולד, פגמים במידות ובמזג, ואף פגמים גנים גופניים.

למחנכים: עובר במעי אימו, טרם ראה העולם עדיין. שרוי הוא שם בשלימותו ובטהרתו כמי שלא טעם טעם חטא. עצם היציאה לעולם, כבר בפתח רחם אמו, "חטאת רובץ". רוצה ללמד עצם היציאה אל חללו של עולם, עם מהומתו, פתינותו ונסיונותו, כבר נעשה חצי מלאכתו של היצה"ר. לכן בהיותו ברחם אימו, בטוב ה' וחסדו, מטעינו כוחות. כתיב: אשה כי תזריע וילדה זכר, זש"ה "מי יתנני כירחי קדם" וגו', הפסוק הזה איוב אמר, אימתי? בשעה שבאו עליו היסורין, אמר מי יתנני כירחי קדם, ולואי שהייתי כאותן הימים שהייתי במעי אמי, כימי אלוה ישמרני. מלמד שהולד משתמר במעי אמו, "בהלו נרו על ראשי לאורו אלך חשך", מכאן אתה למד שהאורה לתינוק כשהוא במעי אמו. כאשר הייתי בימי חרפי בסוד אלוה עלי אהלי, כשם שהגשם מוחה בקרקע ומלכלך אותה, כך התינוק מלוכלך במעי אמו, ד"א: "בסוד אלוה עלי אהלי", מדובר בתינוק,

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

וכשם שהתינוק מלוכלך כך אדם מלוכלך מעוונות והצרות באות עליו. לכן כתוב: "מי יתנני, ועתה מה אומר באחרונה כאשר הייתי בימי חרפי".

תפקיד ההורים והמחנכות. סוגית הקדושה וטהרת הבית הן משלושה עמודים עליהם עומדת המשפחה בישראל. על שלוש עבירות נשים מתות בשעת לידתן... שאינן זהירות בניה, ובחלה, והדלקת הנר. בצד הדלקת הנר המבטאת שבת ותורה, ובצד החלה המבטאת טהרת המאכלות, באה נידה המבטאת טהרת הזיווג ועומק הצניעות. כאן נכנס תפקיד האב והאם והמחנך לתוקף פעולתו. על שלושה עניינים אלה **כינס רבנו הקדוש את כל חכמי ישראל עם שני בניו גמליאל ושמעון לפני מותו.** וציווה להם שלושה דברים: להניח חדרו כשהנר דולק, השולחן ערוך והמיטה מוצעת. מדוע היה לו לצוות לבניו על ענייני ביתו **לפני כל חכמי ישראל?** כוונתו בשלושה דברים אלה: **נר דולק - סמל תורה ושבת, שולחן ערוך - סמל כשרות השולחן, ומיטה מוצעת - סמל שמירת הנידה.** הוא תפקיד בניו ממשיכי הנשיאות ותפקיד הסנהדרין שנצבו בשעת צוואתו ברגעיו האחרונים.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת תזריע [עיון נוסף]

פתיחת פרשתנו, "אישה כי תזריע", מחזירה אותנו לחטא אדם וחווה. ר"א סבאע ב"צרור המור" הרחיב להסביר שורש הציווי בפתח פרשתנו לאמר: כל זה מקללת "בעצב תלדי בנים". ועם כל זה "ואל אישך תשוקתך". ולכן כשילדת זכר שהיא אם הבנים שמחה. וזהו אשה כי תזריע וילדה זכר. **זמן חרטתה** אינו אלא ז' ימים. ובנקבה כתב וטמאה שבועיים כנידתה. כסדר **הטומאה האמורה בחוה** שכפל בה. ואמר: **הרבה ארבה עצבונך** והרונך בעצב תלדי בנים. אבל באדם לא כתב אלא **בעצבון** תאכלנה. ולכפר על חטאתה ועל העולה על ליבה. אמר תביא כבש בן שנתו לעולה. חוה הביאה דמים לעולם בחטא הקדמון ההוא, כבתה אור חיים, לכן בא התיקון בטהרה מדמים. וסמך לכאן אדם כי יהיה בעור בשרו. לפי שכל אלו הטומאות נמשכו **מחטא אדם הראשון**. ומטומאת וזוהמת **נחש הקדמוני**. כי באותם ק"ל שנה שפרש אדם מאשתו, נתחברו אליו מיני טומאות ומיני מזיקים. והתיקון לכל הוא במצות התורה "אישה כי תזריע" וגו'. **להחזיר הכל לשורשו, לשלימותו שקודם החטא.**

רבי שלמה אפרים הכלי יקר, פישט את העניין: אומר אני, שכל זה נמשך בדרך טבע מן חטא הקדום כמו שנאמר וטהרה ממקור דמיה, כי **החטא הקדום של חוה הוא מקור נפתח לדמים טמאים** אלו לחטאת ולנידה כמו שמצינו (גמרא עירובין ק) אמר רב יצחק בר אבדימי: **הרבה ארבה** עצבונך, אלו שני טיפי דמים דם נידה ודם בתולים וכו', וכן משמע (בירושלמי פ"ב דשבת), שחטא של חוה הוא מקור לדם נידה, לכך נאמר: וטהרה ממקור דמיה, כי כל הנשים צריכות טהרה על חטא ראשון אשר ממנו נתפשטה הטומאה בעולם וגרם לכל **הנולדים טומאת שבעה**, כי אילו לא חטא האדם, היה **כמלאך אלהים למעלה** מן הכוכבים, ובחטאו הוסר ממנו הרוחניות ונפל וקלקל ביקום ובשבעה ימי בראשית, וכל שמיני רוחני, כי הוא למעלה משביעי כמבואר למעלה פרשת שמיני. וזה טעם טומאת שבעה לילדת, כי כל זה נמשך לה מן החטא הקדום וממנה נתפשטה הטומאה, וברית המילה באה כתיקון ביום השמיני לחטא, שפגם בשביעי בשבעה ימי בראשית, לכן גם נימול לשמונה, כדי שתעבור עליו שבת אחת שתתקן אותו תיקון עליון בראשית.

למחנכים: פתיחת הפרשה נותנת עוד צוהר להתבוננות בנפלאותיו יתברך. **תכלית האישה אינה מצומצמת חלילה ללידת ילדים**, (כמצוי אצל מקולקלי הדעת שאינם יודעים מה מעלת האישה וסגולתה וקדושתה). אישה היא ביתו של אדם. היא עיקר הבית, מכוחה ניזונים הילדים בקדושה. טהרת דמיה, ליבונה, קדושתה, צניעותה הם המשווים לבית את צורתו היהודית. כך ראו חכמים לבאר את הכתוב: "אשה כי תזריע" הה"ד: "ויסך בדלתיים ים בגיחו מרחם יצא", ר"א ור' יהושע ור"ע. ר"א אומר כשם שיש **דלתות לבית** כך יש דלתות לאשה, הה"ד כי לא סגר דלתי בטני. ורבי יהושע אומר: כשם שיש **מפתחות לבית** כך לאשה הה"ד: וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה. רבי עקיבא אומר: כשם שיש **צירים לבית** כך יש צירים לאשה הה"ד: ותכרע ותלד כי נהפכו עליה צריה. בגיחו מרחם יצא על ידי **שמתגאה לצאת**. בשומי ענן לבושו זה השפיר. וערפל חתולתו זה השליא, ואשבור עליו חוקי, אלו שלשה חודשים הראשונים, וגו'. רבי איבו אמר: בעוון גלליך, לפי שהולד הזה כשהוא יוצא - יוצא מלא גלליך וכל מיני סירוחין **והכל מחבקים אותו ומנשקין אותו** וביותר אם הוא זכר הה"ד: "אשה כי תזריע וילדה זכר".

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כ"ו תמוז לפרשת שבוע

בפנים אחרות נדרש הפסוק במד"ר: **"אשה כי תזריע"** הה"ד הן בעוון חוללתי רבי אחא אמר: אפילו אם יהיה חסיד שבחסידיים, א"א שלא יהיה לו צד אחד מעוון. אמר דוד לפני הקב"ה רבון העולמים כלום נתכוון אבא ישי להעמידני, והלא לא נתכוון אלא להנאתו?! תדע שהוא כן, שמאחר שעשו צרכיהן זה הופך פניו לכאן וזה הופכת פניה לכאן. ואתה בורא עולם מכניס כל טיפה וטיפה שיש בו. והוא שדוד אמר: **"כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני"**. כששפך ליבו אחר דברי נתן הנביא במשל כבשת הרש, אמר: **"הן בעוון חוללתי [שתי משמעויות ל"חוללתי"]**, ובחטא יחמתני אמי". והדברים נוקבים, כי בבוא שמואל להמליך מלך, העמידו בפניו כל בני ישי למעט דוד, עד ששאל היש עוד?! כביכול דוד לא בא כלל בחשבון!! כי י"א ישי אביו חשש שאם יולדו לו בנים אך לא יוכלו לבוא בקהל, מפני זרעו מהמואביה, (טרם תקנת שמואל ובית דינו). על כן לקח שפחה. זו נתחלפה באשתו כמעשה יעקב בלאה ורחל. בנסיבות אלה דוד נולד. **כי נורא עלילה מכוון עולמו, מכניס כל טיפה למקומה ומכין מלכות יהודה ומשיח**. ההוא דכת' **אישה כי תזריע וילדה זכר**, הוא דוד תפארת המלכות והתשובה. ודווקא בפרשה של קרבה לבת שבע נאמרו הפסוקים הכרוכים לפתיחת פרשתנו.

נפלאותיו יתברך נגלים בשער פרשתנו בפנים נוספות: **"אשה כי תזריע וילדה זכר"**. זש"ה: **"אין קדוש כה' כי אין בלתך"** מהו כי אין בלתך, אלא מלך בשר ודם בונה פלטיין ובנינו מבלה אותו, אבל הקב"ה מבלה את עולמו, כביכול כי אין בלתך, כי אין בלותיך, ואין צור כאלהינו, כיצד? בשר ודם צר צורה על הכותל, שמא יוכל לצור על המים, הקב"ה צר את העובר במעי אמו בתוך המים, הוי אין צור כאלהינו, אין צייר כאלהינו. ד"א: אין צור כאלהינו, בשר ודם צר צורה הוא מדבר ויצירתו אינה מדברת, והוא משבח את צורתו, אבל הקב"ה צורתו עומדת ומשבחת לפניו. ד"א: בשר ודם מבקש לצור צורה כמה סממנין צריך להביא עד שלא צר אותה, אבל הקב"ה הוא צר צורה מתוך טיפה אחת, בא וראה הטווס שבו שלש מאות וששים וחמשה מיני צבעונין, והוא נוצר מטיפה אחת של לובן, ולא תאמר בעוף, אלא אפילו באדם מטיפה אחת של לובן הוא נוצר, שנאמר: **"אשה כי תזריע וילדה זכר"**, ד"א: מלך בשר ודם צר צורה, אבל אין צורתו עושה צורה, אבל הקב"ה צר צורה וצורתו עושה צורה, שהוא צר את האישה, והאישה יולדת ועושה צורה כיוצא בה, זש"ה: אשה כי תזריע.

למחנכים: כלל העולה, קניין האמונה יבוא כדברי הרמב"ם מתוך ההתבוננות בנפלאות הבריאה. ובמה שקרוב יותר תתגלה הפליאה יותר. אישה כי תזריע וילדה, היא מהנפלאות היותר גדולות שההרגל משכח ומעלים מראות. הכל הולך אחר כוונת הלב לטוב או למוטב. **כי הרהורי עבירה קשים מעבירה ובמיוחד במה שנוגע לעריות** שנפשו של אדם מחמדתן והאש בוערת בעיר בקרב הנערים. פרשה זו היא מן הצמתים היותר חשובים להתבונן במה שהאמרנו ללמוד, מיעוט ערכנו ורום קדושתנו. הדברים מקופלים בין השיטין של פרשת תזריע.

שבת שלום לצוות המורים המחנכים